

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده مدیریت و اقتصاد

بخش حسابداری

پایان نامه تحصیلی برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته حسابداری

رابطه ارزشی و به موقع بودن صورتهای مالی تلفیقی در مقابل صورتهای
مالی شرکت اصلی

مؤلف:

فاطمه دهقان

استاد راهنما:

دکتر احمد خدای پور

استاد مشاور:

دکتر امید پورحیدری

تیر ماه ۱۳۹۲

این پایان نامه به عنوان یکی از شرایط درجه کارشناسی ارشد به

بخش حسابداری

دانشکده مدیریت و اقتصاد

دانشگاه شهید باهنر کرمان

تسلیم شده است و هیچگونه مدرکی به عنوان فراغت از تحصیل دوره مزبور شناخته نمی شود.

دانشجو: فاطمه دهقان

استاد راهنما: دکتر احمد خدای پور

استاد مشاور: دکتر امید پورحیدری

داور ۱: دکتر مهدی بهار مقدم

داور ۲: دکتر شهرام گلستانی

نماینده تحصیلات تکمیلی دانشکده: دکتر مهدی نجاتی

معاونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده: دکتر امید پورحیدری

حق چاپ محفوظ و مخصوص به دانشگاه شهید باهنر کرمان است.

تقدیم به :

او که توانش رفت تا به توانایی برسم، مویش سپیدی گرفت تا روی سپید بمانم،
دریای بی کران فداکاری و عشق که وجودم برایش همه رنج بود و وجودش برایم همه مهر

پدر و مادر عزیزم

که در تمام مراحل زندگی، به من راه و رسم درست زیستن را آموختند

و

همه ی آنهایی که وجود گرانقدرشان همواره چون شمعی فروزان روشنگر راهم بودند.

تشکر و قدردانی:

سپاس بی کران پروردگار یکتا را که هستیمان بخشید و به راه علم و دانش رهنمونمان شد و به همنشینی رهروان علم و دانش مفتخرمان نمود و خوشه چینی از علم و معرفت را روزیمان ساخت. سیر در عالم دانش و پژوهش قبل از هر چیز مستلزم راهنمایی و مساعدت فکری اساتید محترم می باشد، به حکم آیه زیبای "من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق"، بر خود لازم می دانم از زحمات کلیه استادان محترمی که در دوره تحصیل از محضرشان کسب علم و دانش نموده ام، صمیمانه تشکر و برای همه آنها آرزوی سلامت و سعادت دارم. به خصوص:

از استاد راهنمای گرامی جناب آقای دکتر احمد خدای پور که اینجانب را در انجام این پژوهش هدایت نمودند، کمال تشکر را دارم

از استاد مشاور جناب آقای دکتر امید پورحیدری که با رهنمودهای خود اینجانب را در امر انجام این تحقیق یاری نموده اند و بر محتوای علمی این تحقیق افزوده اند، قدردانی می نمایم
از اساتید محترم جناب آقای دکتر مهدی بهارمقدم و جناب آقای دکتر شهرام گلستانی که زحمت داوری این پایان نامه را متحمل شدند، تشکر می نمایم

و در نهایت خانواده بسیار عزیزم که در تمام مراحل زندگی مرا مهربانانه یاری نموده اند.

چکیده:

استانداردهای حسابداری ایران، شرکت های مادر را ملزم به ارائه هر دو مجموعه صورتهای مالی تلفیقی و غیرتلفیقی نموده است. بنابراین، این سوال مطرح می شود که کدام یک از این دو مجموعه، دارای رابطه ارزشی بالاتری است و اطلاعات مورد نیاز سرمایه گذاران و سایر استفاده کنندگان را به بهترین وجه ارائه می کند. همچنین کدام یک از این دو مجموعه، اطلاعات مورد نیاز سرمایه گذاران و سایر استفاده کنندگان را به موقع تر ارائه می کند. در این تحقیق رابطه ارزشی و به موقع بودن صورتهای مالی تلفیقی و غیرتلفیقی شرکت های عضو بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ۶ ساله، از سالهای ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ مورد مطالعه قرار گرفته است. از مدل رگرسیونی چند متغیره مبتنی بر رویکرد ارزشیابی قیمت سهام، برای آزمون فرضیه های تحقیق و بررسی ارتباط اطلاعات تلفیقی و غیرتلفیقی حسابداری با قیمت سهام استفاده شده است. یافته های تحقیق نشان می دهد که اطلاعات تلفیقی حسابداری دارای رابطه ارزشی بالاتری نسبت به اطلاعات غیرتلفیقی حسابداری است. به عبارتی، اطلاعات تلفیقی حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی بیشتری هستند. علاوه بر این، نتایج حاکی از این است که اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی شرکت اصلی و تلفیقی، هر دو با هم، از رابطه ارزشی بیشتری در مقایسه با صورتهای مالی تلفیقی برخوردار می باشند. همچنین، اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی تلفیقی در مقایسه با صورتهای مالی جداگانه شرکت اصلی، از سطح یکسانی از ویژگی به موقع بودن برخوردار است. علاوه بر این، نتایج نشان می دهد که هر دو مجموعه صورتهای مالی تلفیقی و غیرتلفیقی از محافظه کاری شرطی برخوردار هستند و تفاضل سطح محافظه کاری شرطی این دو مجموعه، معنادار نیست.

واژه های کلیدی: صورتهای مالی تلفیقی، محتوای اطلاعاتی، به موقع بودن، محافظه کاری

حسابداری

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
فصل اول	
۲-۱	مقدمه
۴-۱	تعریف مسئله و بیان سؤالات اصلی تحقیق
۸-۱	اهمیت و ضرورت انجام تحقیق
۹-۱	استفاده کنندگان از نتایج پایان نامه
۱۰-۱	فرضیه‌های تحقیق
۱۰-۱	روش انجام تحقیق
۱۱-۱	جامعه آماری تحقیق
۱۱-۱	نمونه آماری تحقیق
۱۲-۱	قلمرو تحقیق
۱۲-۱	روش گردآوری داده‌ها
۱۲-۱	متغیرهای تحقیق
۱۲-۱-۱	متغیرهای وابسته و شیوه محاسبه آنها
۱۳-۱-۱	متغیرهای مستقل و شیوه محاسبه آنها
۱۴-۱	مدل‌های تحقیق
۱۴-۱-۱	مدل‌های مربوط به رابطه ارزشی اطلاعات
۱۵-۱-۲	مدل‌های مربوط به محافظه کاری شرطی و به موقع بودن اطلاعات
۱۶-۱	تعریف‌های عملیاتی
۱۸-۱	چارچوب فصول بعد
۱۸-۱	خلاصه فصل

فصل دوم

۲۰-۱	مقدمه
۲۰-۲	رابطه ارزشی اطلاعات حسابداری
۲۱-۲-۱	دیدگاه تحلیل بنیادی

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲۲.....	۲-۲-۲. دیدگاه قابلیت پیش بینی.....
۲۲.....	۳-۲-۲. دیدگاه اطلاعاتی.....
۲۲.....	۴-۲-۲. دیدگاه اندازه گیری.....
۲۳.....	۳-۲. دیدگاه مورد نظر تحقیق حاضر از رابطه ارزشی اطلاعات حسابداری.....
۲۴.....	۴-۲. اندازه گیری رابطه ارزشی.....
۲۴.....	۵-۲. ارتباط سود حسابداری و ارزش دفتری با قیمت سهام.....
۲۷.....	۶-۲. معیارهای ارزشمند بودن اطلاعات مالی.....
۲۷.....	۱-۶-۲. مفهوم مربوط بودن.....
۲۸.....	۲-۶-۲. مفهوم قابل اتکا بودن.....
۲۸.....	۳-۶-۲. مفهوم قابل مقایسه بودن.....
۲۹.....	۴-۶-۲. مفهوم قابل فهم بودن.....
۲۹.....	۷-۲. به موقع بودن اطلاعات مالی.....
۳۰.....	۸-۲. محافظه کاری حسابداری.....
۳۲.....	۹-۲. تأثیر محافظه کاری بر رابطه ارزشی.....
۳۴.....	۱۰-۲. مفهوم اصطلاحات به کار رفته در استانداردهای شماره ۱۸ و ۱۹ حسابداری ایران.....
۳۵.....	۱۱-۲. ترکیب تجاری.....
۳۵.....	۱۲-۲. صورتهای مالی تلفیقی و ضرورت تهیه و ارائه آن.....
۳۶.....	۱۳-۲. ارتباط احتمالی بین حسابهای تلفیقی و غیر تلفیقی.....
۳۷.....	۱۴-۲. تئوری های تلفیق.....
۳۷.....	۱-۱۴-۲. تئوری شرکت اصلی.....
۳۸.....	۲-۱۴-۲. تئوری واحد اقتصادی.....
۳۹.....	۱۵-۲. رویه تهیه صورتهای مالی تلفیقی در ایران.....
۳۹.....	۱۶-۲. تغییرات اعمال شده در استانداردهای شماره های ۱۸ و ۱۹ حسابداری ایران.....
۴۰.....	۱۷-۲. مروری بر پیشینه ی تحقیق.....
۴۰.....	۱-۱۷-۲. تحقیقات خارجی.....

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۴.....	۲-۱۷-۲. تحقیقات داخلی.....
۴۹.....	۲-۱۸. خلاصه فصل.....

فصل سوم

۵۰.....	۳-۱. مقدمه.....
۵۰.....	۳-۲. روش تحقیق.....
۵۱.....	۳-۳. جامعه آماری.....
۵۱.....	۳-۴. نمونه آماری.....
۵۲.....	۳-۵. فرضیه های تحقیق.....
۵۲.....	۳-۵-۱. بخش اول: فرضیه های مربوط به رابطه ارزشی اطلاعات.....
۵۲.....	۳-۵-۲. بخش دوم: فرضیه های مربوط به محافظه کاری شرطی و به موقع بودن اطلاعات.....
۵۲.....	۳-۶. معرفی متغیرهای تحقیق.....
۵۳.....	۳-۶-۱. متغیرهای وابسته و شیوه محاسبه آنها.....
۵۴.....	۳-۶-۲. متغیرهای مستقل و شیوه محاسبه آنها.....
۵۵.....	۳-۷. روش گردآوری داده ها.....
۵۵.....	۳-۸. مدل های تحقیق.....
۵۵.....	۳-۸-۱. مدل های مربوط به رابطه ارزشی اطلاعات.....
۵۶.....	۳-۸-۲. مدل های مربوط به محافظه کاری شرطی و به موقع بودن اطلاعات.....
۵۸.....	۳-۹. خلاصه فصل.....

فصل چهارم

۶۰.....	۴-۱. مقدمه.....
۶۱.....	۴-۲. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش.....
۶۲.....	۴-۳. نتایج آزمون فرضیه های تحقیق.....
۶۲.....	۴-۳-۱. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها و تجزیه و تحلیل یافته های بخش اول تحقیق.....
۶۸.....	۴-۳-۲. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها و تجزیه و تحلیل یافته های بخش دوم تحقیق.....
۷۴.....	۴-۴. بررسی مفروضات کلاسیک رگرسیون خطی.....

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۷۴.....	۵-۴. خلاصه فصل.....

فصل پنجم

۷۷.....	۵-۱. مقدمه.....
۷۷.....	۵-۲. خلاصه تحقیق.....
۷۹.....	۵-۳. نتیجه گیری.....
۸۱.....	۵-۴. محدودیت های تحقیق.....
۸۲.....	۵-۵. پیشنهادهای کاربردی تحقیق.....
۸۲.....	۵-۶. پیشنهادات برای تحقیقات آتی.....
۸۴.....	منابع و مآخذ.....

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱. مقدمه

اخیراً موج خصوصی سازی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه از جمله ایران، در جهت دستیابی به اقتصاد پویا گسترش یافته است. خصوصی سازی نیاز به اصلاحات اقتصادی از جمله توانمندسازی بخش خصوصی و پررنگ شدن نقش نظارتی دولت بر بخش خصوصی به جای نقش دخالتی دارد. خصوصی سازی منجر به جذب سرمایه و افزایش نقدینگی بازارهای سرمایه می گردد. یکی از بهترین مکانیزم های خصوصی سازی شرکتی در جهت دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی، گسترش بیرونی^۱ (ادغام با سایر شرکتها) می باشد تا جایی که برخی شرکتها صنعت مربوطه شان را تحت کنترل خود در می آورند و فعالیتهای اقتصادی وسیعی را در یک کشور و یا در اقصی نقاط جهان اداره می کنند. وقتی یک شرکت اکثر سهام دارای حق رأی شرکت دیگری را تحصیل کند، رابطه اصلی-فرعی به وجود می آید و طبق اصل رجحان محتوا بر شکل، شرکت تحصیل کننده (شرکت اصلی) ملزم است علاوه بر تهیه صورتهای مالی جداگانه، صورتهای مالی تلفیقی را نیز گزارش نماید.

گزارش های مالی باید اطلاعات سودمندی را برای انجام تصمیم گیری های مرتبط با سرمایه گذاری ارائه نماید. صورتهای مالی ابزار اساسی پاسخگویی مدیریت و گزارشگری مالی به استفاده کنندگان برون سازمانی است. اطلاعات مندرج در صورتهای مالی نباید برای استفاده کنندگان گمراه کننده باشد. این امر زمانی تحقق می یابد که با استانداردهای حسابداری هماهنگ باشد و معیار کیفیت اطلاعات حسابداری، که استانداردهای حسابداری است، در تهیه صورتهای مالی رعایت گردد.

هدف اصلی صورتهای مالی، عبارت است از ارائه اطلاعاتی تلخیص و طبقه بندی شده درباره وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری است که می تواند برای طیف گسترده ای از استفاده کنندگان صورتهای مالی در اتخاذ تصمیمات اقتصادی مفید واقع گردد. صورتهای مالی به منظور مفید بودن، باید مرتبط با فرآیند تصمیم گیری استفاده کنندگان باشد. به این معنی که باید توانایی تأثیرگذاری بر تصمیمات اقتصادی داشته باشد. مربوط بودن و قابل اتکا بودن به عنوان دو ویژگی مرتبط با محتوای اطلاعاتی مالی است.

یکی از محدودیت های حاکم بر خصوصیات کیفی گزارشگری مالی، به موقع بودن است. به موقع بودن منوط به ارائه اطلاعات در بازار، در زمانی است که اطلاعات مذکور در تصمیم گیری ها مؤثر واقع شود. زیرا اطلاعات مالی، نسبت به گذشت زمان بسیار حساس هستند و ممکن است اندکی تأخیر در

^۱. External Extension

ارائه آنها، موجب کاهش سودمندی شان گردد. از طرفی ممکن است اطلاعاتی که ارائه می شود تا مدت‌ها همچنان به موقع باشد و در تصمیم گیری آنها در جهت تشکیل پرتفوی بهینه، مؤثر باشد. البته باید به این نکته توجه داشت که در جهت گزارشگری به موقع اطلاعات ممکن است لازم شود قبل از مشخص شدن و قطعی شدن همه جنبه های یک رویداد، اطلاعات موجود گزارش شود، که این امر موجب کاهش ویژگی قابلیت اتکا می گردد.

به منظور ارزیابی کیفیت اطلاعات صورتهای مالی، بررسی رابطه ارزشی و به موقع بودن این اطلاعات، ضروری است. محیط مناسب برای انجام چنین اندازه گیری، بازار سرمایه است که در آن تصمیمات سرمایه گذاران (به عنوان استفاده کنندگان از اطلاعات مالی) به طور مستقیم در قیمت سهام منعکس شده است. در این زمینه رابطه ارزشی بازار سرمایه بوسیله اثر اطلاعات مالی بر قیمت سهام منعکس می شود (فرانسیس و شیپر^۱، ۱۹۹۹). رابطه ارزشی اطلاعات حسابداری به معنی وجود همبستگی آماری بین این اطلاعات با قیمت یا بازده سهام است.

اطلاعات سود برای اینکه مرتبط با تصمیم استفاده کنندگان باشد، باید در زمانیکه مؤثر واقع می شود، در اختیار استفاده کنندگان قرار گیرد. به عبارتی اطلاعات باید به موقع باشند. چنانچه اطلاعات مرتبط با سود به موقع باشد، بازده مورد انتظار سرمایه گذاران نیز واقعی خواهد بود. از طرف دیگر هرچه در فواصل زمانی کوتاه تری گزارش شوند به دلیل بالا بودن سطح اطلاعات در دسترس سرمایه گذاران ریسک اطلاعاتی شرکت پایین خواهد بود. همین نکته باعث کاهش ریسک کلی سرمایه گذاری در شرکت و همچنین کاهش بازده مورد انتظار خواهد شد. به موقع بودن سود به عنوان یک ویژگی کیفی مبتنی بر این ایده است که سود حسابداری درصدد اندازه گیری سود اقتصادی است که به عنوان تغییر در ارزش بازار سهام تعریف می شود. قدرت توضیحی سود در رگرسیون معرف به موقع بودن سود است. به موقع بودن بین بازده مثبت و منفی تمایز قائل نمی شود (وانگ، ۲۰۱۰).

مطابق با استاندارد شماره ۱۸ حسابداری ایران با عنوان صورتهای مالی تلفیقی و حسابداری سرمایه گذاری در واحدهای تجاری فرعی، هرگاه ترکیب واحدهای تجاری منجر به رابطه اصلی و فرعی منجر شود، واحد تجاری اصلی باید صورتهای مالی تلفیقی را تهیه و صورتهای مالی جداگانه خود را همراه آن ارائه نماید. بنابراین شرکتهای مادر ملزم به گزارشگری هر دو مجموعه صورتهای مالی -یکی در سطح فردی و دیگری در سطح گروه- هستند. به طور طبیعی این سوال مطرح می شود که کدام

^۱ . Francis and Schipper

یک از دو مجموعه به بهترین وجه اطلاعات مورد نیاز سرمایه گذاران را ارائه می کند. به عبارتی دیگر کدام یک از دو مجموعه دارای رابطه ارزشی بیشتر است؟ همچنین تحقیق حاضر به دنبال پاسخ به این سوال است که کدام یک از دو مجموعه به موقع تر است؟ این فصل به تشریح و بیان موضوع تحقیق و اهمیت و اهداف تحقیق می پردازد. ضمناً فرضیه ها و محدودیت های تحقیق تشریح و تعاریف عملیاتی برخی از واژه های به کار گرفته شده در تحقیق ارائه خواهد شد.

۱-۲. تعریف مسئله و بیان سؤالات اصلی تحقیق

از مسائل مهمی که در سال های اخیر با توجه به رسوائی گسترده مالی در سطح شرکتهای بین المللی مورد توجه محققان رشته ی حسابداری قرار گرفت و به عنوان یکی از موضوعات مهم برای سرمایه گذاری مطرح گردید، نحوه ارائه و گزارشگری اطلاعات مالی به منظور افزایش سودمندی و ویژگی های کیفی اطلاعات مالی و در نهایت حفظ حقوق سرمایه گذاران و سایر ذینفعان است. از جمله مسائل دیرینه واحدهای اقتصادی این است که چه اطلاعاتی برای استفاده کنندگان صورتهای مالی مفید و ارزشمند است. سعی و تلاش واحدهای تجاری در جهت ارائه و گزارشگری اطلاعاتی است که بر تصمیمات استفاده کنندگان صورتهای مالی اثرگذار باشد، به عبارتی با فرآیند تصمیم گیری آنها مرتبط باشد. شرکتهای اصلی موظف به گزارشگری دو مجموعه صورتهای مالی (یکی در سطح فردی و دیگری در سطح گروه) هستند. صورتهای مالی گروه (تلفیقی) مجموع اقلام مشابه صورتهای مالی واحد تجاری اصلی و واحدهای تجاری فرعی است. بند ۲۵ استاندارد شماره ۱۸ حسابداری ایران بیان می کند مبالغی که به عنوان سهم اقلیت در ترازنامه تلفیقی و صورت سود و زیان تلفیقی گزارش می شود، میزان دارایی ها و، بدهی ها و سود و زیان واحدهای تجاری فرعی منظور شده در تلفیق را نشان می دهد که قابل انتساب به سهامدارانی غیر از واحد تجاری اصلی است (کمیت فنی سازمان حسابرسی، ۱۳۹۱). تا کنون پاسخ به سؤالاتی از قبیل اینکه اطلاعات ارائه شده کدام یک از دو مجموعه صورتهای مالی شرکت اصلی و صورتهای مالی تلفیقی، از رابطه ارزشی بیشتری برخوردار است، به روشنی توضیح داده نشده است و این موضوع در ادبیات مالی همچنان مطرح است. صورتهای مالی در معنای عام و صورتهای مالی تلفیقی در معنای خاص، مهم ترین خروجی، ستاده یا محصول بخش برون سازمانی حسابداری و گزارشگری مالی به عنوان سیستم اطلاعاتی است. اطلاعات منعکس در صورتهای مالی تلفیقی، همانند اطلاعات منعکس در صورتهای مالی معمولی باید از کیفیات و ویژگی های مربوط بودن و قابل اعتماد بودن به شکلی متوازن برخوردار باشند. یکی از

کیفیات فرعی مربوط بودن، به موقع بودن است. اطلاعات در معنای عام و اطلاعات حسابداری در معنای خاص نسبت به گذشت زمان فوق العاده حساس اند و به سرعت ارزش خود را از دست می دهند. در حسابداری و گزارشگری مالی تأکید بر این است که اطلاعات مالی چنانچه به موقع ارائه شوند، هرچند مملو از برآورد، تخمین، قضاوت و تقریب باشد، به مراتب بهتر از این است که دقیق اما دیر ارائه شود (عالی ور، ۱۳۸۱).

دلیل نظری ارائه صورتهای مالی تلفیقی، این است که فعالیت شرکت اصلی نمی تواند جدا از فعالیت شرکت های فرعی مورد ارزیابی قرار گیرد؛ زیرا ارزش بازار شرکت اصلی تنها تحت تأثیر دارایی ها و بدهی های شرکت اصلی نیست و کنترل شرکت اصلی بر شرکت یا شرکت های فرعی، در تعیین عواید آتی شرکت اصلی و در نتیجه، سود سهام آن نقش اساسی دارد؛ بدین صورت، داده های مندرج در صورتهای مالی تلفیقی می تواند اطلاعات ارزشمندی را در اختیار تصمیم گیرندگان قرار دهد (آباد^۱ و همکاران، ۲۰۰۰).

یک فرضیه اساسی در مورد تحلیل صورتهای مالی تلفیقی بیان می کند که دارایی ها و بدهی های واحد اقتصادی تلفیقی، تحت کنترل و دسترسی شرکت اصلی است. این امر برای سهامداران نیز صدق می کند. این فرضیه می تواند مالکیت شرکت اصلی را منعکس کند یا منعکس نکند. استدلال های مخالف با صورتهای مالی تلفیقی از دو دیدگاه بیان می شوند: تهیه و ارائه تنها صورتهای مالی تلفیقی نمی تواند در تفسیر عملکرد شرکت اصلی کمک کند و ممکن است منجر به سوء تعبیر درآمد آن شود (واکر^۲، ۱۹۷۶). همچنین تلفیق می تواند به مدیریت در هموارسازی سود گزارش شده شرکت ها به عنوان یک ابزار تقویت ثبات مالی کمک کند (ویترد^۳، ۱۹۸۶) از طریق پشتیبانی کردن (فریدمن^۴ و همکاران، ۲۰۰۳). بنابراین با توجه به امور مالی شرکت های تابعه، نتایج تلفیق ممکن است در صورتهای مالی دید بهتر یا بدتر از نتایج واقعی ارائه کند (وایت^۵ و همکاران، ۲۰۰۱). چون واحد سرمایه گذار بر واحد سرمایه پذیر نفوذ مؤثر دارد، اندازه گیری و شناسایی درآمد سرمایه گذاری بر مبنای سود سهام دریافتی از واحد سرمایه پذیر، همواره شبهه برانگیز خواهد بود. واحد سرمایه گذار ممکن است برای آنکه نشان دهد درآمد حاصل از سرمایه گذاری در واحد سرمایه پذیر مطلوب است، حتی در سالهایی

^۱. Abad

^۲. Walker

^۳. Whittered

^۴. Friedman

^۵. White

که اوضاع نقدینگی واحد سرمایه پذیر مساعد نیست، واحد مزبور را برای توزیع هر چه بیشتر سود نقدی سهام تحت فشار قرار دهد. در چنین وضعیت هایی، به کارگیری روش ارزش ویژه باعث می شود که واحد سرمایه گذار، حساب سرمایه گذاری خود را به میزان سهم مناسب خویش از سود خالص سرمایه پذیر افزایش دهد و همزمان، همان مبلغ را به عنوان درآمد سرمایه گذاری شناسایی کند (عالی ور، ۱۳۸۱).

اگر بین حسابهای گروه و شرکت اصلی، ارتباط وجود داشته باشد، دو احتمال درباره این موضوع مطرح می شود:

۱- رهبری سودهای تلفیقی^۱: به نقل از گنچارف^۲ و همکاران (۲۰۰۹)، بال^۳ و همکاران (۲۰۰۱) معتقدند که تقاضا برای اطلاعات حسابداری با کیفیت بالا، اعمال گزارشگری و ارزشمندی اطلاعات حسابهای گروه را بهبود می بخشد. حسابهای گروه و حسابهای شرکت اصلی توسط واحد اقتصادی یکسان (مدیریت) تهیه شده، همچنین ممکن است تقاضا برای اطلاعات حسابداری با کیفیت بالا، کیفیت صورتهای مالی غیرتلفیقی را افزایش دهد و به دنبال آن، ممکن است روشهای گزارشگری در حسابهای غیرتلفیقی روشهای ساخته شده (به کار گرفته شده) در حسابهای تلفیقی را پیروی کند (گنچارف و همکاران، ۲۰۰۹).

۲- رهبری سودهای غیرتلفیقی^۴: متناوباً این استدلال وجود دارد که حسابهای شرکت کاهنده کیفیت سود تلفیقی است. اصل معتبر و موثق که حسابداری مالیاتی را به سود غیرتلفیقی مربوط می کند، به احتمال زیاد ارزشمندی اطلاعات حسابداری شرکت را کاهش می دهد. سپس ممکن است همان رفتار حسابداری، از سود غیرتلفیقی به تلفیقی جریان یابد و در نتیجه منجر به کاهش کیفیت آنها (تلفیقی) شود. در این وضعیت روشهای گزارشگری در حسابهای تلفیقی، روشهای ساخته شده برای مقاصد حسابداری واحد (غیرتلفیقی) را دنبال خواهد کرد (گنچارف و همکاران، ۲۰۰۹).

از "رابطه ارزشی" به عنوان معیار ارزشمندی اطلاعات سود برای سرمایه گذاران خارجی، استفاده خواهد شد. حامی ایده استفاده از رابطه ارزشی به عنوان معیار کیفیت سود و ارزشمندی اطلاعات، این است که اساس تصمیم گیری فعالان بازار برای تجارت، مبتنی بر اطلاعات درمورد عملکرد آتی واحد تجاری است. فعالیت های تجاری تحت تأثیر بازار سرمایه است. تمام اطلاعات در فرایند تصمیم گیری

^۱. Consolidated earnings lead

^۲. Goncharov

^۳. Ball

^۴. Unconsolidated earnings lead

مورد استفاده قرار نمی گیرد: تنها اطلاعاتی که مربوط و قابل اتکا هستند ارزش بازار را تحت تأثیر قرار خواهند داد. تنها وقتی که سود برای بازار مربوط و قابل اتکا است، بین سود و قیمت سهام ارتباط وجود دارد (بارث^۱ و همکاران، ۲۰۰۱). این دو ویژگی کیفی اطلاعات مالی، موجب مفیدتر شدن اطلاعات برای سرمایه گذاران خارجی می گردد. رابطه ارزشی بیشتر، به عنوان یک شاخص مربوط بودن و قابل اتکا بودن صورتهای مالی است و با کیفیت بالاتر سود در ارتباط است. با توجه به اینکه مقاصد مالیاتی و قراردادی، کیفیت سود غیرتلفیقی شرکت را کاهش می دهد (گنچارف و همکاران، ۲۰۰۹). با توجه به مطالب فوق سوالات زیر مطرح می گردد:

- ۱- آیا اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی تلفیقی از رابطه ارزشی بیشتری در مقایسه با صورتهای مالی شرکت اصلی برخوردار است؟
- ۲- آیا اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی شرکت اصلی و تلفیقی، هر دو با هم، از رابطه ارزشی بیشتری در مقایسه با صورتهای مالی تلفیقی برخوردار است؟

شناخت به موقع تمام عناصر سود اقتصادی در صورتهای مالی حسابداری، اطلاعات مالی حسابداری را برای سرمایه گذاران و اعتباردهندگان مفیدتر می سازد (بال و شیواکومار^۲، ۲۰۰۵). الحاق به موقع بودن درآمد اقتصادی در سود حسابداری از طریق شناخت به موقع سود و زیان اقتصادی یا در اصطلاحات باسو^۳ (۱۹۹۷) اخبار خوب و بد، بدست آورده می شود. در حالی که الحاق به موقع هر دو اخبار خوب و بد برای کیفیت سود بسیار مهم و حیاتی است، عرضه و تقاضا به میزان بالاتری برای اطلاعات به موقع در مورد زیان های اقتصادی وجود دارد. عدم تقارن شناخت اخبار خوب و بد در درآمد به عنوان محافظه کاری شرطی، اشاره شده است (بال و شیواکومار، ۲۰۰۵). محافظه کاری غیر شرطی تمایل به گزارش کمتر از واقع ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام دارد. به عنوان مثال از طریق به تأخیر انداختن شناخت درآمد یا به طور معمول، به هزینه بردن بیش از حد، صرف نظر از عملکرد اقتصادی (بال و شیواکومار، ۲۰۰۵، بیور و ریان^۴، ۲۰۰۵). به موقع بودن شناخت اخبار خوب و به موقع بودن کلی سود باید سود را یک معیار بهتری از عملکرد اقتصادی شرکت، بسازد و محتوای اطلاعاتی سود را برای سرمایه گذاران خارجی افزایش دهد. انتظار می رود، حسابهای تلفیقی حاوی اطلاعات

^۱.Barth

^۲. Ball and Shivakumar

^۳.Basu

^۴.Beaver and Ryan

بیشتری باشد (گنچارف و همکاران، ۲۰۰۹). بنابراین این سؤال مطرح می شود که آیا اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی تلفیقی در مقایسه با صورتهای مالی جداگانه شرکت اصلی، به موقع تر است؟ همچنین به موقع بودن اخبار بد و به موقع بودن افزایشی شناخت اخبار بد نسبت به اخبار خوب (یا محافظه کاری شرطی)، محتوای اطلاعاتی سود را برای سرمایه گذاران خارجی افزایش می دهد. سودی که منعکس کننده اخبار بد به میزان بالاتر باشد، یک معیار بهتری از عملکرد اقتصادی شرکت است. همچنین کارایی قرارداد پاداش و حاکمیت شرکتی را افزایش می دهد (بال و شیواکومار، ۲۰۰۵). اگرچه، نقش شناخت به موقع زیان و محافظه کاری شرطی در قراردادهای بدهی برجسته تر است. هر دو شناخت به موقع زیان و محافظه کاری شرطی، باید از طریق انتقال کنترل به دارندگان بدهی با سرعت بیشتری به عنوان یک نتیجه از نقص تعهد بدهی، کارایی قرارداد بدهی را افزایش دهند. همچنین شناخت به موقع زیان و محافظه کاری شرطی باید پرداخت سود سهام، پرداخت مالیات و پرداخت پاداش را محدود کند و بنابراین ادعای دارندگان بدهی را تضمین می کند (گنچارف و همکاران، ۲۰۰۹).

بال و شیواکومار (۲۰۰۵) به طور تجربی نشان دادند که منشأ محافظه کاری شرطی و شناخت به موقع زیان، در بازارهای بدهی است. با توجه به اینکه محافظه کاری شرطی در خدمت هر دو اهداف اطلاعاتی و قراردادی می باشد، در اینجا این سؤال مطرح است که، آیا محافظه کاری شرطی در اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی تلفیقی بالاتر است یا در صورتهای مالی جداگانه شرکت اصلی؟ (که هدف حفظ سرمایه را ارائه می کنند). چارچوب قانونی، مفهوم حفظ سرمایه را به حسابهای شرکت گره می زند، در حالیکه ورشکستگی برای شرکت های تکی، جداگانه مشخص می شود. با این حال، تعهدات بدهی، عمدتاً به حسابهای گروه، گره خورده است. از این رو، انجام پیش بینی روشن و واضح، دشوار است (گنچارف و همکاران، ۲۰۰۹). با توجه به این موضوع، این سؤال پیش می آید که آیا هیچ تفاوت معناداری بین محافظه کاری شرطی در صورتهای مالی تلفیقی و جداگانه شرکت اصلی وجود دارد؟

۱-۳. اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

در حال حاضر بورس اوراق بهادار تهران به عنوان تنها بازار سرمایه در ایران نقش اساسی و مهمی در حمایت مالی شرکت ها، جذب سرمایه و افزایش نقدینگی برای شرکت ها ایفا می کند. از این رو جهت افزایش آگاهی و دانش مدیران پیرامون عوامل مرتبط با تصمیمات مالی، ضرورت انجام تحقیقات در این زمینه وجود دارد.

با در نظر گرفتن این حقیقت که اطلاعات ارائه شده در گزارشگری مالی به عنوان منبع اصلی اطلاعاتی تصمیم گیرندگان تلقی می شود و همچنین واحدهای اقتصادی همواره به دنبال ارائه اطلاعاتی هستند که مرتبط با فرآیند تصمیم گیری استفاده کنندگان از صورتهای مالی، از جمله سرمایه گذاران باشد. از طرفی ویژگی های کیفی گزارشگری مالی و محدودیت های حاکم بر آن از جمله به موقع بودن، سودمندی اطلاعات مالی را تحت تأثیر قرار می دهد.

همچنین با توجه به اینکه تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری در جهت هماهنگ سازی و انطباق اطلاعات سیستم حسابداری با اطلاعات مفید مورد نیاز استفاده کنندگان از جمله سرمایه گذاران، تلاش می کنند. به علاوه، هدف اصلی حسابداری، تأمین نیازهای اطلاعاتی بازار سرمایه است، لذا ارزیابی رابطه ارزشی اطلاعات حسابداری در تحقیقات حسابداری مالی مطرح است.

در صورتی که بتوان بین اطلاعات حسابداری همچون سود خالص و بازده سهام رابطه ای منطقی برقرار نمود، تصمیم گیرندگان می توانند با استفاده از این اطلاعات به پیش بینی بازده سهام شرکت ها بپردازند و پرتفوی بهینه خود را تشکیل دهند. با توجه به اهمیت نقش رابطه ارزشی و به موقع بودن اطلاعات مالی در تصمیم گیری های مالی، ضرورت انجام تحقیقی که به بررسی رابطه ارزشی و به موقع بودن دو مجموعه صورتهای مالی (تلفیقی و غیرتلفیقی) بپردازد، احساس می شود.

۱-۴. استفاده کنندگان از نتایج پایان نامه

انتظار می رود نتایجی که از تحقیق حاضر بدست می آید مورد استفاده سازمان بورس و اوراق بهادار قرار گیرد. با توجه به اینکه شرکت ها اوراق خود را از طریق بورس عرضه می کنند و سرمایه گذاران نیز برای انجام معاملات به این مکان مراجعه می کنند، سازمان بورس به عنوان نهادی که مسئول نظارت بر عملکرد شرکت ها در بورس می باشد قوانینی را جهت ارائه اطلاعات مورد نیاز استفاده کنندگان وضع می کند. یافته های این تحقیق میتواند در تدوین و بازنگری مقررات گزارشگری مالی شرکت ها موثر واقع شود.

علاوه بر این، یافته های این تحقیق می تواند به نهادهای تدوین کننده استانداردها به منظور تدوین و بازنگری مقررات گزارشگری مالی شرکت ها موثر واقع شود. با توجه به اینکه شرکت ها عملیات حسابداری و گزارشگری مالی خود را مطابق با استانداردهای حسابداری تدوین شده توسط کمیته ی تدوین استانداردها انجام می دهند. روشن است که اقدام در راستای مقررات گذاری جهت گزارشگری

مالی می تواند منجر به بهبود عملکرد شرکت هادر بورس گردد. یافته های این پژوهش می تواند در رسیدن به این هدف سودمند باشد.

سرمایه گذاران و سهامداران از جمله مهمترین استفاده کنندگان از اطلاعات می باشند. هرچه اطلاعات ارائه شده توسط شرکت ها مربوط تر و به موقع تر باشد سرمایه گذاران با اطمینان بیشتری می توانند منابع مالی خود را در اختیار واحدها قرار دهند. یافته های این تحقیق می تواند به سرمایه گذاران در اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاری به منظور انتخاب بهترین گزینه کمک کند. همچنین انتظار می رود نتایج این تحقیق به سایر استفاده کنندگان از جمله حسابداران، دانشجویان رشته حسابداری و کلیه افراد علاقمند به حسابداری کمک نماید.

۱-۵. فرضیه های تحقیق

فرضیه عبارت است از حدس و گمان اندیشمندانه درباره ی ماهیت و چگونگی روابط بین پدیده ها، اشیاء و متغیرها که محقق را در تشخیص نزدیک ترین و محتمل ترین راه برای کشف مجهول کمک می کند (حافظ نیا، ۱۳۸۷، ص ۱۱۰).

با توجه به سوالات مطرح شده، فرضیه های تحقیق به صورت زیر قابل بیان است.

۱- اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی تلفیقی از رابطه ارزشی بیشتری در مقایسه با صورتهای مالی شرکت اصلی برخوردار است.

۲- اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی شرکت اصلی و تلفیقی، هر دو با هم، از رابطه ارزشی بیشتری در مقایسه با صورتهای مالی تلفیقی برخوردار است.

۳- اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی تلفیقی در مقایسه با صورتهای مالی شرکت اصلی، به موقع تر است.

۴- اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی تلفیقی نسبت به صورتهای مالی جداگانه شرکت اصلی از سطح بالاتری از محافظه کاری شرطی، برخوردار است.

۱-۶. روش انجام تحقیق

روش مورد استفاده در این تحقیق، از جهت همبستگی و روش شناسی از نوع شبه تجربی و پس رویدادی و در حوزه تحقیقات اثباتی است که با اطلاعات واقعی صورت می گیرد. این تحقیق از لحاظ ماهیت و اهداف از نوع کاربردی است. مراحل کلی پژوهش حاضر به این صورت